

Vzájemný respekt

U ostrova Guadeloupe v Karibiku dochází k opakované migraci. Zjistilo se to teprve před několika lety. Velcí bílí žraloci (*Carcharodon carcharias*) se vyskytují ve zdejších moři pouze po určitou dobu roku a přitom je provázejí hejna tuňáků, jejich oblíbená potrava. Jedná se o období od září do prosince, kdy tito mořští tvorové sdílejí vody okolo Guadeloupe asi 232 kilometrů od mexického poloostrova Baja společně s lachtany (*Arctocephalus townsendi*), severními rypouši (*Mirounga angustirostris*) a kalifornskými lvouny hřívnatými (*Zalophus californiacus*).

Při expedicích v letech 2002 a 2003 s cílem dokumentovat a fotografovat velké bílé žraloky nezaznamenal žádný člen naší skupiny ani jediný případ, kdy by tito predátoři napadli nějaké v blízkosti se nacházející ploutvonožce (jméno těchto mořských tvorů je odvozeno od tvaru ukončení jejich nohou). Paul "Doc" Anes, průkopník potápění mezi bílými žraloky u Guadeloupe, říká, že od roku 2000, kdy se s těmito expedicemi začalo, nebyl svědkem jediného útoku. "Ale viděli jsme, jak bílý žralok pozřel ptáka," podotýká.

Teorie, proč žraloci neútočí

Existuje mnoho teorií, proč právě zde žraloci na tuto tučnou potravu neútočí, když tak činí naprosto běžně v jiných lokalitách, např. poblíž Farallonových ostrovů západně od San Franciska nebo u pobřeží Jižní Afriky asi 30 minut jižně od Kapského Města.

Výlety člunem časně ráno ze Simonova Města na Kapském poloostrově v Jižní Africe nabízejí turistům úžasnou podívanou na útočící žraloky, kteří prorážejí hladinu a "létají vzduchem" při honbě za kořistí. Ve svém oblíbeném programu "Čelisti ve vzduchu" to velmi působivě ukázal i Discovery Channel. Temná a zakalená voda poblíž břehu tam vytváří ideální "zabíjäckou zónu," kterou musí ploutvonožci překonat na své cestě do větších hloubek. A právě tam využívají žraloci svého utajení až do poslední chvíle. Existuje mnoho dobře zdokumentovaných útoků na nezkušená mláďata, která se poprvé odvážila na "velké moře".

Paul Anes, majitel kalifornské společnosti San Diego Shark Diving Expeditions Inc., zřejmě strávil více času vedením výprav k ostrovu Guadeloupe a pozorováním žraloků, než kdokoliv jiný. Svou firmu založil v roce 1993 a od té doby podnikl ke Guadeloupe doslova nespočetné množství výletů a expedic. Nabízí svou teorii, proč právě v této lokalitě bílí žraloci na ploutvonožce neútočí.

Viditelnost do hloubky, která zde bývá 24 - 30 metrů, eliminuje prvek překvapení, který bílí žraloci při svých útocích běžně využívají. Podobně jako velké kočkovité šelmy na afrických pláních nemohou tato zvířata získat energii mnoha úspěšnými útočnými pokusy. Útoky na ploutvonožce v jiných částech světa směřují na mláďata lachtanů a lvounů, která si neuvědomují nebezpečí a neumí se mu vyhnout. Anes se také domnívá, že žraloci odplují jinam ještě předtím, než se mláďata velkých rypoušů poprvé vydají do hlubokého moře, aby se tam učila krmít sama bez pomoci starších.

Dr. Michael Domeier, prezident a výkonný ředitel Pflegerova institutu pro environmentální výzkum se sídlem v kalifornském Oceanside, sledoval 20 guadeloupských bílých žraloků pomocí satelitu a nahrávacího zařízení. Takto získané údaje naznačují, že přibližně v lednu odplouvají žraloci doprostřed oceánu nebo dokonce až k Havajským ostrovům. I když výzkum stále pokračuje, již teď lze konstatovat, že zatím nebyl zaznamenán žádný útok na zdravé dospělé ploutvonožce.

Údaje o chování guadeloupských bílých žraloků sbírá a zaznamenává při potápěčských výpravách společnosti San Diego Shark Diving Expeditions i Jessie Harper, Domeierova kolegyně. Dlouhá léta spolupracuje s Paulem Anesem a oba dohromady strávili pozorováním bílých žraloků ohromné množství

času. Paul Anes si myslí, že “kdyby k nějakým útokům docházelo, určitě bychom toho byli svědky.”

Biolog Burney J. LeBoeuf, Ph.D. se zabývá výzkumem rypoušů již 25 let. Ve své knize z roku 1985 uvádí, že mláďata severních rypoušů se rodí v období od poloviny prosince do ledna a, jakmile jsou odstavena od kojení, žijí dva až tři měsíce z nahromaděného tuku. Poprvé se vydávají do moře až koncem května, což je samozřejmě dlouho poté, co bílí žraloci již odpluli.

Osobní svědectví

V roce 2003 jsem vedl skupinu potápěčů na výpravu s cílem potápět se mezi žraloky u ostrova Guadeloupe. Tam jsme byli svědky něčeho, co by se dalo považovat za první možný útočný střet mezi bílým žralokem a mořským lvounem. K našemu člunu, za kterým jsme ve vodě táhli velké hlavy tuňáků lákající žraloky do klecí, se přiblížil mořský lvoun s výrazným korunovitým hrbolem na hlavě (což je u tohoto druhu samčí pohlavní znak). Asi měl hlad a chtěl si z této žraločí návnady něco urvat, což bylo z jeho opakovaných pokusů více než zřejmé. “Návnadáci” (naše přezdívka pro hlídače návnad) museli vynakládat velké úsilí, aby udrželi hlavy tuňáků mimo dosah tohoto neodbytného ploutvonožce. Postupně jsme si byli během jeho opakovaných loupežných nájezdů jisti, že s tím co nevidět skončí, neboť se z modré dálky začalo přibližovat stále více velkých bílých žraloků.

Před námi se začalo odehrávat nádherné divadlo: na hladině nedaleko člunu se lvoun líně vystavoval slunci a přitom zcela nepokrytě čekal na příležitost vhodnou pro výpad na plovoucí rybí hlavu. Když se přiblížil nějaký žralok, lvoun se otráveně poněkud vzdálil, neboť si uvědomoval, že žralok míří na stejnou potravu. V jednom okamžiku lvouna nepříjemně vyděsil asi třímetrový žralok, který jej “varoval” štouchnutím do ocasu. Nebylo to však kousnutí. (Bílého žraloka může kousnout jiný bílý žralok nebo nějaká nebezpečná kořit a takto zraněný kus pak může ztratit schopnost lovit a uživit se.) Štouchnutí, kterého jsme byli svědkem, bylo od poměrně malého žraloka, který chtěl zřejmě odehnat konkurenta od kořisti.

Paul Anes jednou vypravoval, že u Guadalupe byli spatřeni v otevřeném souboji o hlavy tuňáků i lvouni, kteří kousali žraloky do ocasů a hřbetních ploutví. Doslova řekl: “Odhánějí bílé žraloky stejně jako každého jiného soupeře v boji o potravu. Vypadá to, že i velký žraločí predátor si uvědomuje marnost nebo dokonce nebezpečí, které by pro něj mohl znamenat pokus o útok na tak obezřetného tvora.”

A pokračoval: “Podstatou celé hry v tomto velkém rybníku je vydat co nejméně energie za co nejvíce potravy (kalorií). Honit se za rychlým lvounem v průzračném moři u Guadeloupe by znamenalo ztrátu velmi cenné energie. Lepší šance na potravu se bílým žralokům naskytá v temných a neprůhledných vodách blízko u břehu, kde koexistují s ploutvonožci.”

Během celého pobytu u Guadalupe jsme si postupně uvědomovali, že ono “mírové soužití” se dá nejlépe definovat jako vzájemný obezřetný respekt k možnému nebezpečí. Lvoun si uvědomuje, že v čisté vodě dokáže žraloky vymanévrovat. Žralok považuje lvouna za nepříjemnost, s kterou se musí smířit, i když mu brání ve snadném přístupu ke svému “sushi”. Shora uvedeného pokusu o zahnání soupeře od kořisti se odvážil žralok jen v případě, kdy mu byli nablízku tři kolegové.

K tomu lze jen dodat, že příroda nám někdy nabídne doslova fascinující zážitky i poučení.

O autorovi

Dave Haas, člen DAN, je potápěčský dobrodruh, jehož výpravy a zážitky jsou mezi potápěči známy z mnoha publikací jak v prozaické, tak i fotografické podobě.

www.haasimages.com